

ZBS¹ Združenje bank Slovenije

BANČNE OBRESTI – VARNO IN PREGLEDNO

Obresti, ki jih obračunava banka, imajo z vidika uporabnikov bančnih storitev dva obraza: so dobrodošel donos na naša sredstva, ki smo jih kot varčevalci zaupali v plemenitenje banki, in neizogibno breme pri posojilih, ki jih najemamo v banki. V prvem primeru so v naših očeh vedno premajhne, v drugem je prav nasprotno. Obstaja pa skupna točka, ki ji namenjamo to brošurico: vsekakor želimo vnaprej vedeti, kaj lahko (moramo) pričakovati, kako (postopki, vhodni podatki ...) bo banka izračunala obresti, kako je zagotovljena preglednost celotnega posla ... in ne nazadnje, kateri dejavniki so pri nekaterih poslih pomembni za končni rezultat, pa nanje nimamo vpliva ne mi ne banka.

V želji, da bi se slovenske banke čim bolj približale pričakovanjem svojih strank in sočasno poenotile metode za računanje obresti, je Banka Slovenije v sodelovanju z Združenjem bank Slovenije že leta 2004 sprejela in leto dni pozneje tudi uveljavila "Priporočila o načinu obračunavanja obresti za posle s prebivalstvom". Spremembe v slovenskem finančnem sistemu, poleg tako rekoč popolne uveljavitve nominalizma in navadnega obrestovanja predvsem prehod na evro, so skupaj z nekaterimi nejasnostmi glede pravil igre oziroma različnimi razumevanji dobre bančne prakse narekovale osvežitev in dopolnitev teh priporočil. Svet Banke Slovenije je 15. julija 2008 potrdil prenovljena priporočila, ki jih je pripravila posebna redakcijska skupina; uradno besedilo je v drugem delu te brošure, dostopno pa je tudi v elektronski obliki prek povezave <http://www.bsi.si/poslovanje-bank-in-podjetij.asp?Mapald=508> na spletnih straneh Banke Slovenije.

Nova "Priporočila" so tako kot njihova prva izdaja namenjena na eni strani uporabnikom storitev, da bi bolje razumeli bančno prakso, na drugi pa bankam, da bi še bolj poenotile prakso obračunavanja obresti in dosegle še **boljšo preglednost** pri teh poslih. **Poznavanje temeljnih bančnih pojmov**, ki se pojavljajo v pogodbah, ter **razumevanje predpostavk in postopkov** pri računanju obresti nedvomno pripomoreta k dobremu odnosu med stranko in banko.

Nova priporočila, ki vsebinsko nadgrajujejo prvo izdajo, upoštevajo vso veljavno zakonodajo in jih lahko obravnavamo kot splet pojasnil in konkretizacij, kakšna naj bo dobra bančna praksa. Ob veljavnosti za vse posle, sklenjene po njihovi uveljavitvi, "Priporočila" postavljajo tudi standarde korektnega obnašanja v morebitnih posegih v obstoječa pravna razmerja med banko in njenimi komitenti, npr. tedaj, da bi banka (kot močnejša pogodbenena stranka) želela doseči spremembo dotedanjih pogodbenih pogojev.

Priporočila so sicer napisana v dovolj preprostem jeziku, vendar nujno vsebujejo tudi pojme, ki morda niso splošno znani. Težavo delno odpravlja slovarček bančnih pojmov na začetku izvirnega besedila, vsebina te knjižice pa naj bi ga dopolnila, pri tem pa prispevala tudi k boljšemu razumevanju posameznih metod in njihovih ozadij. Bralcu svetujemo, naj skrbno preuči definicije; veliko nesporazumov med bankami in njihovimi strankami izvira prav iz različnega razumevanja nekaterih osnovnih pojmov.

Upamo, da bo knjižica prispevala k preglednejšemu in enakopravnejšemu sklepanju bančnih poslov, s tem pa tudi h kakovosti poslovanja in k še večji učinkovitosti slovenskega bančnega sistema. Več o obrestih bo mogoče prebrati v priročniku "Kako računati obresti", ki izide decembra 2008.

I. UVOD

V prvem delu te knjižice namenjamo pozornost najpomembnejšim vsebinam "Priporočil" (ne nujno v enakem vrstnem redu, kot so zapisane v drugem delu, ampak tako, kot to narekuje zgodba o obrestih), pri čemer ohranjamo uspešen recept iz prve izdaje: uporabljene dele uradnega besedila navajamo **v dvojnem okviru**, opremljeni pa so z oznako **PRIPOROČILO**. Besedila na temnejši podlagi pa so bodisi dodatna pojasnila bodisi konkretni računski zgledi.

Prav je tudi še enkrat poudariti, da je posamezno priporočilo najbolje razumeti kot **privzeto vrednost**: če banka uporablja priporočeni način, ji ni treba ničesar posebej razlagati in poudarjati. V nasprotnem primeru, če torej kakor koli odstopa od takšnega ravnanja, naj to tudi jasno opredeli že v pogajanjih, najpozneje pa v ustrezni pogodbi.

II. OBRESTI IN NAČINI OBRESTOVANJA

Obresti so nadomestilo za uporabo nekega zneska, ki ga je posojilodajalec za določen čas prepustil posojilojemalcu. Znesek obresti je odvisen od izposojenega zneska (glavnice, G , ali kapitala), časa obrestovanja (najpogosteje izraženega v dnevih d , včasih tudi mesecih ali letih) in obrestne mere p , ki pove, koliko denarnih enot nadomestila plačamo za vsakih 100 denarnih enot glavnice, ki smo jo uporabljali eno kapitalizacijsko obdobje, to je obdobje med dvema zaporednima obračunoma obresti.

PRIPOROČILO: Kapitalizacijsko obdobje je obdobje med dvema zaporednima obračunoma obresti; ob koncu kapitalizacijskega obdobja lastnik glavnice pridobi pravico do razpolaganja z obrestmi. Osnovno kapitalizacijsko obdobje je eno leto. Če kapitalizacijsko obdobje ni eno leto, mora biti to dejstvo navedeno v pogodbi.

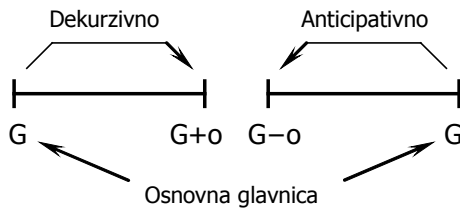
Priporočilo zlasti z zadnjim stavkom posredno opozarja na to, da je treba paziti na dejstvo, da letna obrestna mera izraža dejansko ceno denarja samo v primeru, ko obresti tudi dejansko zapadejo (in so na voljo stranki) natančno v letu dni. Pri vseh poslih, ki so dolgotrajnejši od leta dni in stranka dobi pravico do izplačila obresti šele ob izteku posla, moramo zato stranko posebej opozoriti na to. Na drugi strani pa pripis privarčevanih obrestvi v obdobjih, krajših od leta dni, dejansko pomeni, da je donosnost naše naložbe večja od tiste, ki jo predvideva pogodbeno letna obrestna mera.

Dvakrat, trikrat, ... večja posojena glavnica pri nespremenjenih drugih okoliščinah prinese posojilodajalcu (upniku) natančno dvakrat, trikrat, ... večje obresti (obresti so pri nespremenjenih drugih pogojih premosorazmerne z izposojeno glavnico), dolgotrajnejša uporaba denarja pa naj bi posojilojemalca (dolžnika) obremenila z večjimi obrestmi. Obresti so torej naraščajoča funkcija časa obrestovanja. Po podrobnostih pa se različni načini obrestovanja izrazito razlikujejo, zato je treba pri računanju obresti poleg številskih podatkov natančno poznati tudi vsebinsko ozadje posla in podrobnosti o izbranem oziroma dogovorjenem obrestovalnem načinu.

Najprej je treba opredeliti, ali je obrestovanje **dekurzivno** ali **anticipativno**. Načina se razlikujeta po trenutku, v katerem obračunavamo obresti, ali še bolje, **kdaj dospeva** (zapade) **glavnica**, ki je podlaga za celoten izračun obresti. Izhodišče za računanje obresti je

- pri dekurzivnem obrestovanju začetna vrednost glavnice,
- pri anticipativnem obrestovanju pa njena končna vrednost, to je vrednost ob koncu kapitalizacijskega obdobja.

Pri prvem, v vsakodnevni praksi veliko pogostejšem načinu, obračunavamo obresti po izteku ustreznega obdobja, za nazaj (leva stran slike 1). Pri anticipativnem pa se obresti obračunajo in odvzamejo od glavnice že na začetku obrestovalnega obdobja (desna stran slike 1).

Slika 1: Dekurzivno in anticipativno obrestovanje

OPOZORILO: Pri dani obrestni meri je anticipativno obrestovanje opazno dražje od dekurzivnega. Za izposojenih 100 denarnih enot (DE) plačamo pri 10-odstotni letni obrestni meri sicer enak znesek obresti (10 DE), vendar vnaprej, kar pomeni, da imamo eno leto pravzaprav na voljo samo 90 DE denarja kreditodajalca, dejansko breme znaša $10/90 = 11,11 \dots \%$.

Zato ne preseneča tole

PRIPOROČILO: Pri vseh anticipativnih poslih mora biti izrecno navedeno, za kakšen obračun obresti gre. Če take navedbe ni, ima komitent pravico zahtevati obračun obresti z upoštevanjem zakonitosti dekurzivnega izračuna. Anticipativno obrestovanje naj se uporablja le pri finančnih instrumentih, kjer je to običajno na podlagi splošno sprejete bančne prakse. V predstavitvenem gradivu finančnih instrumentov (prospektu) mora biti tako obrestovanje ustrezno navedeno.

Najpomembnejše razlike glede odvisnosti obrestnega zneska od časa obrestovanja pa so povezane z odločitvijo, kaj počnemo z obrestmi, ki nastanejo v določenem obdobju, ali konkretno, ali jih vključimo v osnovo za izračunavanje obresti v prihodnjih obdobjih ali ne.

Prva predpostavka, iz katere izhaja **navaden obrestni račun**, je ta: Obresti ves čas računamo od prvotne (začetne) glavnice, ne glede na to, koliko kapitalizacijskih obdobjij je minilo od nastanka dolga do vračila denarja. Ker je izhodišče za obračun ves čas ista glavnica, upniku vsako kapitalizacijsko obdobje prinese enake obresti, zato skupni znesek dolga (glavnica in obresti) narašča kot aritmetično zaporedje.

Izhodišče za **obrestnoobrestni račun** pa je predpostavka, da upravičenec "prislužene" obresti ob koncu posameznega obrestovalnega obdobja doda prvotni glavnici. Obresti se potem ne računajo več le od prvotne glavnice, ampak tudi od vseh obresti, nastalih v minulih obdobjih.

Neodvisno od dejstva, da je logika rasti kapitala lahko samo logika obrestnoobrestnega računa (zaradi česar pri presoji dolgoročnih poslov navadno obrestovanje nima "domovinske pravice"), pa je z vidika zavarovanja strank (in ne nazadnje slovenskega pravnega sistema) navadni obrestni račun, ki je v večini poslov prijaznejši do posojilojemalca, bolj spoštovan, še posebej v časih, ko se različno postavljamo po robu oderuštvu. Zato imamo na to temo

PRIPOROČILO: Banke dosledno uporabljajo navadno obrestovanje, sicer mora banka to navesti posebej.

Tu je treba dodati, da je poudarek priporočila na metodi obračunavanja obresti za vsako posamezno obdobje. Bralci se morda spomnijo, da je bilo v minulih letih v slovenski bančni in poslovni finančni praksi obrestovanje najpogosteje konformno. "Priporočila" bankam nalagajo prilagoditev na navadno obrestovanje. Dodatno je dobro zapisati, da konformnega obrestovanja pri novih poslih sicer ne uporabljamo več, so pa nanj kot računsko metodo po zakonu vezani vsi izračuni t. i. **efektivne obrestne mere** kredita, s katero mora v skladu s "potrošniško" zakonodajo banka morebitnemu posojilojemalcu razkriti dejansko ceno posla.

III. ŠTETJE ČASA

Tudi štetje časa, ki ga načelno vsi obvladamo, je v bančnih poslih lahko problem, če se ne dogovorimo za enotna pravila igre:

PRIPOROČILO: Praviloma se pri določanju začetka in konca obdobja za obračun obresti šteje prvi dan od začetka posla, zadnji dan pa ne.

Praviloma se pri obračunu obresti šteje dejansko število dni po koledarju, z upoštevanjem dejanskega števila dni v letu (K, 365/366).

V pogodbi mora biti natančno opredeljen uporabljeni način štetja dni. Banka mora komitentu razkriti posledice izbire vsakega drugačnega načina štetja dni, kot je opisano v prvih dveh odstavkih tega razdelka.

POJASNILO: Prvo določilo je v obdobju, ko se obrestne mere počasneje spreminjajo, res samo izraz želje po poenotenju "pravil igre" (v obdobjih, ko so se obrestne mere zelo hitro spreminjale, je bilo veliko bolj pomembno, ali smo plačali obresti za prvi ali za zadnji dan kreditnega obdobja), drugo priporočilo pa ima povsem otipljivo ozadje.

Številne banke namreč (pri posojilih!) uporabljajo štetje časa "na okroglo", pri katerem leto obravnavamo, kot bi imelo 360 dni; takšno štetje označujemo s (K, 360). Če primerjamo zneska obresti, ki ju po priporočenem navadnem obrestnem računu izračunamo ob nespremenjenih drugih pogojih (glavnici, obrestni meri, času obrestovanja) za takšno banko in za banko, ki uporablja priporočeni način (K, 365/366), bomo videli, da so pri prvi banki zneski obresti sistematično večji za skoraj 1,4 %. Zato velja na splošno:

Posojila pri banki, ki uporablja prvi omenjeni način štetja (K, 360), so ob nespremenjenih drugih pogojih posla dražja kot posojila pri banki, ki uporablja natančno štetje (K, 365/366).

Zato ne preseneča določilo "Priporočil", da je treba stranko vnaprej opozoriti na takšno štetje časa in ji pojasniti, kaj pomeni v praksi.

Da razlike med načinoma niso zanemarljive, pokaže zgled.

ZGLED: Pri posojilu v znesku $G = 1000,00$ €, ki bi ga vrnilo z enkratnim plačilom po $d = 183$ dnevih, znašajo pri obrestni meri $p = 9$ % obresti

$$O_{(K, 365)} = \frac{G * p * d}{365 * 100} = \frac{1000 * 9 * 183}{365 * 100} = 45,12 \text{ (€) ob načinu (K, 365/366)}$$

oziroma

$$O_{(K, 360)} = \frac{G * p * d}{360 * 100} = \frac{1000 * 9 * 183}{360 * 100} = 45,75 \text{ (€) ob načinu (K, 360)}.$$

Natančnost je torej tudi tu lepa čednost. Vendar pri predračunavanju zneskov, ki jih vnaprej praktično ni mogoče natančno odmeriti, ampak računamo s približki, na koncu pa opravimo ustrezen poračun, povsem zadoščajo poenostavljeni postopki. "Priporočila" zato pri izračunu anuitete, s katero začnemo odplačevati kredit, priporočajo izračun z enako dolgimi meseci.

PRIPOROČILO: Priporočljivo je, da banka pri predračunavanju (na primer izračunu anuitete pri kreditu) uporablja metodo (30, 360) oziroma izračun anuitete z mesečno kapitalizacijo.

Še eno priporočilo je v tej skupini, namreč poziv h korektnosti pri odmerjanju obveznosti v primerih, ko plačujemo (ali dobivamo) obresti z odlogom glede na trenutek, ko se končuje obračunsko obdobje.

PRIPOROČILO: Datum, ko obresti zapadejo v plačilo (valuta), je enak datumu, ko se konča obračunsko obdobje, lahko pa je pogodbeno dogovorjeno poznejše plačilo. Dan plačila je lahko kateri koli dan razen sobote, praznika ali dela prostega dne, v skladu z zakonom, ki ureja praznike in dela proste dni v Republiki Sloveniji. Pri poznejšem plačilu obresti mora biti v pogodbi vnaprej določen plačilni rok, v katerem ne tečejo obresti, ali pa mora banka opozoriti, da so obresti od konca obračunskega obdobja do dneva plačila vključene v izračun.

Najbrž je jasno, da je poudarek na zadnjem delu priporočila: nepošteno bi bilo nekomu velikodušno dovoliti, da konec meseca zapadle obresti plača do 15. dneva v naslednjem mesecu, ne da bi mu povedali, da je bil že v našem izračunu sporočeni znesek "preventivno oplemeniten" z obrestmi do skrajnega roka plačila.

IV. DOLOČANJE OBRESTI IN KAPITALIZACIJA

Šele nekaj let se spet privajamo na to, da nam je banka pripravljena ponuditi nespremenljivo obrestno mero tudi za večletne kredite. Dolgo smo bili navajeni, da imamo opraviti z dvema podatkom: prvi je povedal, kako bo lastnik denarja ohranjal njegovo vrednost, ki ji je grozila inflacija, z drugim s(m)o odmerjali višino realnega nadomestila za uporabo tujega denarja ali – povedano drugače – pomenil je t. i. realno obrestno mero. Z umiranjem inflacije in sprejetjem evra za našo nacionalno valuto smo vstopili v normalne evropske razmere, zato je umestno to priporočilo, ki pa pomeni ugotovitev dejanskega stanja v naši praksi.

PRIPOROČILO: Če v pogodbi ni posebej določeno drugače, je treba pogodbeno obrestno mero skladno s temi priporočili razumeti kot nominalno obrestno mero, ki v celoti izraža pričakovanja lastnika kapitala glede odmene za uporabo njegovih sredstev in ne dovoljuje dodatnih prevrednotenj na račun inflacije ali drugih ekonomskih pojavov, ki vplivajo na realno vrednost denarja. Izražena je lahko bodisi kot:

- enovita (z eno številko zapisana) nominalna obrestna mera ali kot
- sestavljena (skupna) nominalna obrestna mera (vsota referenčne obrestne mere in obrestnega pribitka).

POJASNILO: Določili med vrsticami povesta, da je obdobje, ko smo uporabljali obrestne mere, sestavljene iz inflacijskega (indeksacijskega, revalorizacijskega, ...) dela (npr. temeljne obrestne mere – TOM) in realne obrestne mere, minilo (in pri poslih, kjer po naravi zadeve še ni, mora biti poleg posebno opozorilo).

Obrestno mero bomo torej izražali bodisi kot enotno število bodisi kot enostavno vsoto neke splošno priznane medbančne obrestne mere in pribitka, ki bo odvisen od vrste (tveganosti) posla. Drugi način pomeni uporabo spremenljive obrestne mere, saj se bo naše "kreditno breme" spreminjalo v odvisnosti od nihanj na finančnih trgih.

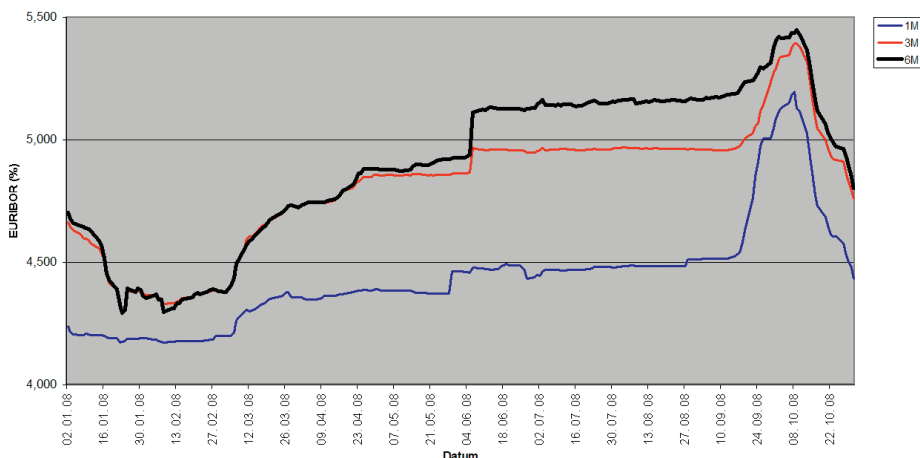
V "Priporočilih" je tudi natančneje opredeljeno, kako je z referenčno obrestno mero. Zagotovljena mora biti objektivnost, kar pomeni, da gre za podatek, na katerega stranki ne moreta vplivati, katerega vrednost lahko kdor koli preveri in potrdi ter na podlagi katerega je mogoče enolično določati tudi končno višino obrestne mere.

PRIPOROČILO: Referenčne obrestne mere so tržne obrestne mere, ki se uporabljajo kot izhodišča za določanje sestavljenih nominalnih obrestnih mer za posamezne bančne storitve. Običajno so to medbančne obrestne mere (EURIBOR, LIBOR) ali druge javno objavljene referenčne obrestne mere. Ob njihovi navedbi banka jasno navede tudi njen tip (na primer 1-, 3-, 6- ali 12-mesečni EURIBOR ali LIBOR) in na katero denarno enoto, ročnost oziroma drug dejavnik, ki vpliva na njeno višino, se veže. Ugotavljanje in prilagoditev vrednosti referenčne obrestne mere (dan in tip) morata biti vnaprej jasno določena, sicer je treba upoštevati vsako spremembo referenčne obrestne mere v dogovorjenem obdobju obrestovanja.

Glede na to, da številne stranke pričakujejo tako rekoč vsakodnevno spreminjanje referenčne obrestne mere, je treba opozoriti, da se običajno pogodbeno določita en ali dva datuma na leto, na katera se odčita nov podatek in ta vrednost potem velja 12 oziroma 6 mesecev (spremembe se redkeje dogajajo četrletno ali celo vsak mesec).

Vseeno pa moramo biti pri poslih, vezanih na referenčne obrestne mere, pripravljeni na spremenljivost "končne" obrestne mere in s tem tudi na nihanja našega bremena (pri posojilih) ali donosnosti (pri naložbah). To je še posebej očitno v obdobjih večjih finančnih kriz; z eno od njih se je svetovni finančni sistem spopadal tudi med nastajanjem te knjižice.

EURIBOR: gibanje v letu 2008

Slika 2: Gibanje referenčne obrestne mere euribor v letu 2008
(Vir: http://www.euribor.org/html/download/euribor_2008B.xls)

V zadnji okvirček te skupine smo združili priporočila, ki so na prvi pogled bolj "tehnično-drobniakarska", vendar bi neupoštevanje lahko povzročilo konkreten problem, nekako po ljudskem reku, da je hudič skrit v podrobnostih, torej da lahko v financah navidezno zemanljive razlike v vhodnih podatkih povzročijo pomembne napake v končnih rezultatih, ko se odstopanja pomnožijo z dovolj velikimi zneski. "Priporočila" temeljijo na domnevi, da podatek o obrestni meri vedno predstavlja letno obrestno mero, če ob njem ni izrecno zapisano drugače, zato določajo tudi spodnjo mejo za natančnost računanja.

PRIPOROČILO: Letne obrestne mere so izražene najmanj na dve decimalni mesti v odstotnem zapisu, obrestne mere za krajša obdobja pa tako natančno, da je pri preračunu na letno raven zagotovljena predvidena natančnost letne obrestne mere.

Obrestovalni faktorji se izkazujejo na najmanj štiri decimalna mesta, praviloma pa z osmimi decimalnimi mesti v klasičnem desetiškem zapisu. Pri zaokroževanju obrestnih mer ter iz njih izpeljanih obrestovalnih faktorjev se uporablja matematično načelo.

Pri anuitetnem določanju obveznosti se te vedno zaokrožajo navzgor na najmanj dve decimalni mesti, pri čemer se preračun opravi z zadnjo izravnalno anuiteto tako, da se odplačilo kredita izteče v pogodbenem roku.

Zadnje priporočilo pomeni spremembo v primerjavi s tolarskimi časi, ko so anuitete običajno zaokrožali na celo število denarnih enot.

V. ANUITETNI KREDITI

Kredite v financah delimo predvsem na **obročne** in **anuitetne**, če pustimo ob strani vse tiste kredite podjetjem in drugim pravnim osebam, ki imajo manj pravilen vzorec periodičnega vračanja izposojenega zneska. Pri obročnih kreditih, značilnih za posojila podjetjem, glavnico razdelimo na enake dele, izhodišče je tako **obrok** ali razdolžnina, obresti pa se plačujejo posebej (v poslovni praksi se pogostosti plačevanja obresti in glavnice velikokrat niti ne ujemata). Za posojila prebivalstvu je bistveno zanimivejši anuitetni način, kjer vnaprej izračunamo, kolikšen znesek je treba periodično vračati, da bo v določenem številu obdobjih vrnjena izposojena glavnica in bodo sočasno plačane tudi pripadajoče obresti.

Za izračun anuitete pri mesečnem odplačevanju kredita, ki je iz razumljivih razlogov pri prebivalstvu najpogostejše, uporabljamo obrazec

$$a = G \frac{q_m^n (q_m - 1)}{q_m^n - 1}; \quad q_m = 1 + \frac{p}{1200},$$

v katerem a pomeni anuiteto, G znesek prejetega kredita, p letno obrestno mero, n število obdobji (mesecev) odplačevanja kredita in q_m mesečni obrestovalni faktor, usklajen z navadnim obrestovanjem kot metodo za izračunavanje vsakokratnih obresti. To je v skladu z že omenjenim priporočilom, da pri predračunavanju anuitete računamo, kot da bi imeli leto z dvanajstimi enakimi meseci po 30 dni.

ZGLED: Pri odplačevanju enoletnega kredita v znesku 3000,00 € (obrestna mera znaša 8,4 % na leto) bi pri obročnem odplačevanju vsakokrat plačali eno dvanajstino izposojenega zneska (250,00 €), povečano za obresti od prejšnjega stanja dolga za obdobje med obema plačili. Ker se z vsakim plačilom zmanjšuje osnova za izračun obresti, se tudi te zmanjšujejo in je tako – gledano v celoti – prvo plačilo največje, potem pa se periodične (mesečne) obveznosti postopno zmanjšujejo.

Pri anuitetnem načinu plačujemo ves čas enak znesek, kar pomeni z vidika odlivov enakomernjšo obremenitev v obdobju odplačevanja. Anuiteta v skladu z zgornjim obrazcem znaša

$$q_{yx} = 1 + \frac{8,4}{1200} = 1,007; \quad a = 3000 \cdot \frac{1,007^{12}(1,007 - 1)}{1,007^{12} - 1} = 261,52 \text{ €}$$

OPOZORILO: Ker pri računanju anuitete zaradi upoštevanja priporočila o uporabi načina (30, 360) banka pravzaprav uporablja približek z enako dolgimi meseci, obresti pa nato izračuna natančno po dnevih, je pri zadnjem plačilu potrebna t. i. izravnalna anuiteta, ki "pokrije" nastale razlike. Ob normalnem poteku posla se izravnalna anuiteta ne sme bistveno razlikovati od običajne. Kaj pomeni "bistveno", tudi nova "Priporočila" niso natančno določila, namen pa je jasen: izogniti se neljubim dogodkom, ko je stranka mislila, da je kredit tako rekoč poplačan, pa se je izkazalo, da dolguje še nekaj anuitet.

Včasih se zgodi, da je anuiteta plačana pred zadnjim rokom za poravnavo periodične obveznosti. V tem primeru plačniku pripadajo ustrezne obresti za ves čas od trenutka, ko je imela banka na voljo njegova sredstva; to povesta tudi naslednji konkretni

PRIPOROČILI: Pri predčasnem plačilu anuitete se ta obrestuje po enaki obrestni meri kot kredit, najpozneje od dneva prispetja plačila v banko do dneva pogodbene zapadlosti anuitete. Valuta plačane anuitete pri obračunavanju obresti je torej datum njenega dejanskega plačila.

Pri predčasnem dokončnem poplačilu kreditov občanov se izdela obračun obresti po stanju na dan zadnjega obračuna ob upoštevanju vseh poslovnih dogodkov in štetja dni od dne zadnjega obračuna do dne dokončnega poplačila kredita.

Jasno je treba ločiti med pravico komitenta, da predčasno dokončno poplača posojilo (na podlagi izračuna, narejenega v skladu z drugim priporočilom), in idejami, da lahko pogodbeno določeno dinamiko plačevanja z rednimi mesečnimi anuitetami spreminja, kakor se mu zdi ... konkretizacija te logike pa je stvar korektno pripravljene pogodbe.

VI. INTERKALARNE OBRESTI

Številne bančne stranke imajo težave s posebno vrsto obresti, ki se ponaša z zvenečim imenom **interkalarne**. Finančnih težav tu ne moremo rešiti, lahko pa pomagamo pri razumevanju tega pojma. To so obresti, ki se za vsak del izkoriščenega kredita posebej (tranšo) obračunajo za čas od črpanja (porabe) tega zneska do začetka odplačevanja kredita.

PRIPOROČILO: Interkalarne obresti morajo biti izračunane enako kot kreditne obresti in po pogodbeni obrestni meri.

POJASNILO: Gre za pomembno določilo, saj je bilo v zgodovini na tem področju kar nekaj odprtih vprašanj. Priporočilo je zdaj zelo jasno: interkalarne obresti delijo usodo drugih kreditnih obresti, njihova edina posebnost je ta, da jih dostikrat plačamo vnaprej, ob pridobitvi posameznega dela posojila, vendar jih mora banka tudi v tem primeru obračunati na dekurzivni način. Ker bi pri tem načinu obresti dejansko zapadle v plačilo šele ob prenosu kredita v normalno odplačevanje, jih bo banka morala zaračunati v znižani (diskontirani) višini. Slovenskim bankam to določilo ne bo povzročilo posebnih težav, ker ga že uporabljajo, vključeno je bilo tudi v "Priporočila" iz leta 2004.

Plačilo interkalarnih obresti vnaprej pa vsaj načelno ni edina možnost, "Priporočila" namreč ponujajo še dve možnosti.

PRIPOROČILO: Zapadlost interkalarnih obresti je na dan prenosa kredita v odplačilo. Za poravnavo interkalarnih obresti se uporabljata predvsem dva načina:

- interkalarne obresti se lahko poravnajo na dan črpanja v diskontiranem znesku, ki je lahko plačan z nakazilom ali s pobotom iz kredita, po enaki metodi računanja obresti in po pogodbeni obrestni meri;
- interkalarne obresti se plačajo na dan prenosa kredita v odplačilo.

Pogodbeni stranki se lahko dogovorita tudi za poravnavo s povečanjem glavnice kredita za znesek interkalarnih obresti ob prenosu kredita v odplačilo. Način poravnave interkalarnih obresti mora biti natančno določen v pogodbi.

Pri nas vlada prepričanje, da je treba kredit najeti konec meseca, s čimer zmanjšamo znesek interkalarnih obresti. Četudi je to res iz likvidnostnih razlogov, ker nam gre v času zadolževanja gotovina še posebej težko iz rok, pa z vidika cene denarja nima nobenega posebnega pomena.

VII. ZAMUDNE OBRESTI

Zamudne obresti so to, kar pove njihovo ime, namreč obresti, ki jih (za kazen po višji obrestni meri!) plačujemo za čas, ko zamujamo s plačilom dolžnega zneska.

"Priporočila" na področju zamudnih obresti sledijo določbam iz slovenske (in posredno evropske) zakonodaje, pri čemer pa še natančneje povedo, kaj pravzaprav pomenijo določila o načinu obrestovanja.

PRIPOROČILO: Zamudna obrestna mera je zakonska zamudna obrestna mera, če ni s pogodbo določeno drugače. Dejstvo, da od zapadlih in še neplačanih obresti upnik ne sme zaračunavati obresti, pove, da se zamudne obresti računajo po navadnem obrestnem računu.

Nominalnost obrestne mere v praksi pomeni, da je (vsaj na končni stopnji računanja) izražena le z enim podatkom. Oblikovanje zakonite zamudne obrestne mere (ZOM) določa zakonodaja, njeno konkretno višino pa vsakokratni sklep o višini predpisane obrestne mere zamudnih obresti. (Podrobneje lahko o tem beremo v "Priporočilih".)

POJASNILO: Naša zakonodaja je jasno predpisala način obračunavanja zamudnih obresti: uporaba navadnega obrestnega računa je obvezna. Zato se zamudne obresti ne bodo obrestovale, vsaj dokler upnik (npr. po enem letu) ne izgubi potrpljenja in na sodišču vložil ustrezen zahtevek; od takrat naprej govorimo o procesnih obrestih.

Upniku ne more biti vseeno, da se po letu dni, na katero se nanaša z zakonom predpisana "cena denarja za zamudnike", še vedno obrestuje samo začetna glavnica, do obresti od preostalega dela dolžnikove obveznosti, ki normalno zapade v plačilo ob koncu leta, pa zaradi prepovedi obrestnega obrestovanja (ta naj bi menda varovala dolžnika pred upnikovim pohlepom) nima pravice. Pravo tu morda prizna šibko točko pri presoji "normalnega" in se pokesa ob pretirani prizanesljivosti do dolžnika, ali – povedano drugače – dovoli, da upnik po uradni poti zahteva tudi obresti od pogodbenih obresti, zapadlih v plačilo, a še ne dejansko plačanih. Tako imamo

PRIPOROČILO: Procesne obresti so zamudne obresti od vseh dospelih neplačanih obresti in tečejo od dneva vložitve zahtevka za plačilo na sodišču. Za obračun procesnih obresti se uporabljata zamudna obrestna mera in navaden izračun obresti.

VIII. SKLEP

V tem delu smo se omejili na vsebine, ki zahtevajo nekaj finančno-matematičnega znanja. "Priporočila" pa vsebujejo še kopico pomembnih pravnih določil, ki so vsa naravnana v varovanje potrošnika kot bančne stranke. Zato svetujemo bralcu, da se podrobneje seznanj z njimi v drugem delu te brošure.

PRIPOROČILA O NAČINIH OBRAČUNA OBRESTI ZA POSLE S PREBIVALSTVOM

I. UVOD

Ta dokument vsebuje priporočila bankam in hranilnicam (v nadaljevanju se uporablja skupen izraz banka) o najprimernejših oziroma privzetih načinih obračuna obresti za posle s prebivalstvom.

Namen priporočil je poenotenje načina obračuna obresti in s tem doseganje večje preglednosti pri poslovanju bank.

Priporočila definirajo najprimernejši način, ki naj postane privzeta dobra praksa.

Banke dosledno uporabljajo navadno obrestovanje, sicer mora banka to posebej razkriti.

II. SPLOŠNA DOLOČILA¹

Opredelitev izrazov in pojmov

Obročni način odplačevanja pomeni ločeni plačili glavnice (tipično vsakič enak znesek kot ustrezen del začetnega stanja dolga) in obresti.

Anuitetni način odplačevanja je odplačevanje, pri katerem kreditojemalec dolg odplačuje v enotnem znesku, iz katerega se najprej pokrijejo obresti za obdobje med dvema plačiloma, ostanek zneska pa pomeni razdolžnino, za katero se dejansko zmanjša njegov dolg.

Dekurzivne obresti so tiste obresti, pri katerih je osnova za izračun začetna glavnica in ki jih običajno obračunavamo po preteku ustreznega obdobja za nazaj. Če ni drugače določeno, je beseda obresti sinonim za dekurzivne obresti.

Diskont je postopek, pri katerem iz dane končne vrednosti glavnice izračunamo njeno sedanjost (zmanjšano) vrednost, torej vrednost glavnice ob določenem terminu pred njenim dejanskim dospeljem.

Kapitalizacijsko obdobje je obdobje med dvema zaporednima obračunoma obresti. Osnovno kapitalizacijsko obdobje je eno leto.

Obresti so nadomestilo za uporabo določenega zneska denarja, ki ga je upnik za določeno obdobje prepustil dolžniku.

Obrestna mera je sorazmerni faktor, ki pove, koliko denarnih enot nadomestila plačamo za vsakih 100 denarnih enot glavnice, ki smo jo uporabljali eno kapitalizacijsko obdobje. Če ni posebej drugače določeno, pomeni izraz obrestna mera tisto sestavljeno nominalno letno obrestno mero, po kateri se dejansko izračunajo obresti.

Proporcionalna oziroma relativna obrestna mera je obrestna mera, pri kateri se za pogostejšo (na primer polletno, četrletno, mesečno ali dnevno) kapitalizacijo uporabljajo obrestne mere, ki so tolikokrat manjše od letne obrestne mere, kolikokrat je kapitalizacijsko obdobje krajše od enega leta dni.

Vodilna obrestna mera je obrestna mera, ki jo uporablja Evropska centralna banka za operacije glavnega refinanciranja, ki jih je opravila pred prvimi koledarskim dnevom zadevnega šestmesečnega obdobja.

¹ Nekatere definicije so uporabljene po: mag. Jože Andrej Čibej: Kako banke računajo obresti, ZBS, 1998.

Zakonska zamudna obrestna mera (ZOM) je predpisana z Zakonom o predpisani obrestni meri zamudnih obresti (ZPOMZO-1 – UPB1, Uradni list RS, št. 11/07) kot obrestna mera zamudnih obresti, ki je ob upoštevanju določbe (d) točke prvega odstavka 3. člena Direktive 2000/35/Evropskega parlamenta in Sveta z dne 29. junija 2000 o boju proti zamudam pri plačilih v trgovinskih poslih (UL L št. 200, z dne 8. 8. 2000, str. 35), vodilna obrestna mera, po večana za 8 odstotnih točk. Velja za šestmesečno obdobje, ki se začne s 1. januarjem oziroma 1. julijem. Minister, pristojen za finance, objavi višino tako določene predpisane obrestne mere zamudnih obresti in vse spremembe v Uradnem listu RS. Ob izdaji teh priporočil je v veljavi predpis Višina predpisane obrestne mere zamudnih obresti (Uradni list RS, št. 02/08).

Obrestne mere

Če ni v pogodbi posebej določeno drugače, je treba pogodbeno obrestno mero skladno s temi priporočili razumeti kot nominalno obrestno mero, ki v celoti izraža pričakovanja lastnika kapitala glede odmene za uporabo njegovih sredstev in ne dovoljuje dodatnih prevrednotenij na račun inflacije ali drugih ekonomskih pojavov, ki vplivajo na realno vrednost denarja. Izražena je lahko bodisi kot:

- enovita (z eno številko zapisana) nominalna obrestna mera ali kot
- sestavljena (skupna) nominalna obrestna mera (vsota referenčne obrestne mere in obrestnega pribitka).

Referenčne obrestne mere so tržne obrestne mere, ki se uporabljajo kot izhodišče za določanje sestavljenih nominalnih obrestnih mer za posamezne bančne storitve. Običajno so to medbančne obrestne mere (EURIBOR, LIBOR) ali druge referenčne obrestne mere, ki so javno objavljene. Ob njihovi navedbi banka jasno navede tudi njen tip (na primer 1-, 3-, 6- ali 12-mesečni EURIBOR ali LIBOR) in na katero denarno enoto, ročnost oziroma drug dejavnik, ki vpliva na njeno višino, se veže. Ugotavljanje in prilagoditev vrednosti referenčne obrestne mere (dan in tip) morata biti vnaprej jasno določena, sicer se mora upoštevati vsaka sprememba referenčne obrestne mere v dogovorjenem obdobju obrestovanja.

Banka zagotovi, da je določljivost obrestne mere vezana na objektivne dejavnike. Objektivni so dejavniki, na katere stranki ne moreta vplivati in ki jih lahko kdor koli preveri in potrdi ter na podlagi katerih je mogoče enolično določati tudi končno višino obrestne mere.

Letne obrestne mere so izražene najmanj na dve decimalni mesti v odstotnem zapisu, obrestne mere za krajša obdobja pa tako natančno, da je pri preračunu na letno raven zagotovljena predvidena natančnost letne obrestne mere.

Obrestovalni faktorji se izkazujejo na najmanj štiri decimalna mesta, praviloma pa z osmimi decimalnimi mesti v klasičnem desetiškem zapisu. Pri zaokroževanju obrestnih mer ter iz njih izpeljanih obrestovalnih faktorjev se uporablja matematično načelo.

Zapadlost obresti

Datum, ko obresti zapadejo v plačilo (valuta), je enak datumu, ko se konča obračunsko obdobje, lahko pa je pogodbeno dogovorjeno poznejše plačilo. Kot dan plačila lahko nastopi kateri koli dan, razen sobote, praznika ali dela prostega dne, v skladu z zakonom, ki ureja praznike in dela proste dni v Republiki Sloveniji. Pri poznejšem plačilu obresti mora biti v pogodbi vnaprej določen plačilni rok, v katerem ne tečejo obresti, ali pa mora banka opozoriti, da so obresti od konca obračunskega obdobja do dneva plačila obresti vključene v izračun.

Štetje dni za obračun obresti

Praviloma se pri določanju začetka in konca obdobja za obračun obresti šteje prvi dan od začetka posla, zadnji dan pa ne.

Praviloma se pri obračunu obresti šteje dejansko število dni po koledarju, z upoštevanjem dejanskega števila dni v letu (K, 365/366).

V pogodbi mora biti natančno opredeljen uporabljeni način štetja dni. Banka mora komitentu razkriti posledice izbire vsakega drugega načina štetja dni, kot je opisan v prvih dveh odstavkih tega razdelka.

Priporočljivo je, da banka pri predračunavanju (za primer izračuna anuitete pri kreditu) uporablja metodo (30, 360) oziroma izračun anuitete z mesečno kapitalizacijo (glej matematično formulo v razdelku »Anuitetni način«).

Interkalarne obresti

Interkalarne obresti so obresti, ki se za vsak del izkoriščenega kredita posebej (tranšo) obračunajo za obdobje od črpanja (porabe) tega zneska do začetka odplačevanja kredita. Interkalarne obresti morajo biti izračunane enako kot kreditne obresti in po pogodbeni obrestni meri.

Zapadlost interkalarnih obresti je na dan prenosa kredita v odplačilo. Za poravnavo interkalarnih obresti se uporabljata predvsem dva načina:

- interkalarne obresti se lahko poravnajo na dan črpanja v diskontiranem znesku, ki je lahko plačan z nakazilom ali s pobotom iz kredita, po enaki metodi računanja obresti in po pogodbeni obrestni meri,
- interkalarne obresti se plačajo na dan prenosa kredita v odplačilo.

Pogodbeni stranki se lahko dogovorita tudi za poravnavo s povečanjem glavnice kredita za znesek interkalarnih obresti ob prenosu kredita v odplačilo. Način poravnave interkalarnih obresti mora biti v pogodbi natančno določen.

Dekurzivno in anticipativno obrestovanje

Z vidika osnove za izračun obresti (v praksi pa tudi trenutka, v katerem obračunavamo obresti) ločimo: dekurzivni in anticipativni način obrestovanja.

Dekurzivne obresti so tiste obresti, ki jih načelno obračunavamo šele po preteku ustreznega obdobja za nazaj. Izhodišče za računanje obresti pri dekurzivnem obrestovanju je začetna vrednost glavnice.

Pri anticipativnem obrestovanju se obresti obračunajo in odzamejo od glavnice že na začetku obrestovalnega obdobja (kapitalizacijskega obdobja). Izhodišče za računanje obresti pri anticipativnem obrestovanju je končna vrednost glavnice, to je vrednost ob koncu kapitalizacijskega obdobja. Pri vseh anticipativnih poslih mora biti eksplicitno navedeno, za kakšen obračun obresti gre. Če take navedbe ni, ima komitent pravico zahtevati obračun obresti z upoštevanjem zakonitosti dekurzivnega izračuna.

Anticipativno obrestovanje naj se uporablja le pri finančnih instrumentih, kjer je tako obrestovanje običajno na osnovi splošno sprejete bančne prakse. V predstavitvenem gradivu finančnih instrumentov (prospektu) mora biti tak način obrestovanja ustrezno razkрит.

Kapitalizacijsko obdobje

Kapitalizacijsko obdobje je obdobje med dvema zaporednima obračunoma obresti; ob koncu kapitalizacijskega obdobja lastnik glavnice pridobi pravico do razpolaganja z obrestmi. Osnovno kapitalizacijsko obdobje je eno leto. Če kapitalizacijsko obdobje ni eno leto, mora biti to dejstvo razkrito v pogodbi.

Uporaba navadnega obrestnega računa pri plačilu obveznosti prej kot v enem letu pomeni uporabo proporcionalne ali relativne obrestne mere, ustrezne obresti so lastniku kapitala na voljo prej kot v letu dni, zato je dejanska (»efektivna«) obrestna mera avtomatično večja od pogodbene letne obrestne mere.

Zamudne obresti

Zamudna obrestna mera je zakonska zamudna obrestna mera, če ni s pogodbo drugače določeno. Dejstvo, da od zapadlih in še neplačanih obresti upnik ne sme zaračunavati obresti, pove, da se zamudne obresti računajo po navadnem obrestnem računu.

Procesne obresti

Procesne obresti so zamudne obresti od vseh dospelih neplačanih obresti in tečejo od dneva vložitve zahtevka za plačilo na sodišču. Za obračun procesnih obresti se uporablja zamudna obrestna mera in navadni izračun obresti.

Predčasno plačilo anuitete in predčasno dokončno poplačilo kredita

Pri predčasnem plačilu anuitete se ta obrestuje po enaki obrestni meri kot kredit, najpozneje od dneva prispetja plačila v banko do dneva pogodbene zapadlosti anuitete. Valuta plačane anuitete pri obračunavanju obresti je torej datum njenega dejanskega plačila.

Pri predčasnem dokončnem poplačilu kreditov občanov se izdela obračun obresti po stanju na dan zadnjega obračuna z upoštevanjem vseh poslovnih dogodkov in z upoštevanjem štetja dni od dne zadnjega obračuna do dne dokončnega poplačila kredita.

Predčasno izplačilo depozita

Pri predčasni prekinitvi pogodbenega razmerja se pri obrestovanju v obdobju, ki mora po pogodbi preteči do dokončne razvezave sredstev, uporabi zadnja dogovorjena obrestna mera vse do izteka odpovednega roka oziroma dneva izplačila vloge.

III. MATEMATIČNE FORMULE, UPORABLJENE PRI OBRAČUNU IN PLAČILU OBRESTI

NAČINI OBRAČUNA OBRESTI

Obresti se praviloma računajo z uporabo navadnega obrestnega računa. Kakršno koli odstopanje od tega pravila mora biti izrecno navedeno v pogodbi.

Izračun sestavljene nominalne obrestne mere

V okviru navadnega obrestovanja lahko izraz sestavljena nominalna obrestna mera pomeni izključno vsoto posameznih pogodbeno določenih delnih obrestnih mer, na primer referenčne obrestne mere in obrestnega pribitka.

$$p = p_1 + p_2$$

kjer je: p, p_1, p_2 = obrestne mere za isto kapitalizacijsko obdobje

Obresti se obračunajo na navaden način od vsakokratnega stanja glavnice po naslednji formuli:

$$o = \frac{G * p * d}{L * 100} \quad \text{oziroma} \quad o = \frac{G * p_d}{100}$$

kjer je: o = znesek obresti

G = glavnica

p = letna obrestna mera

d = število dni v obrestovalnem obdobju

L = število dni v letu

p_d = obrestna mera za število dni obračuna

Obrestna mera za obdobje d dni se pri dekurzivnem obrestovanju računa po naslednji formuli:

$$p_d = p * \frac{d}{L}$$

kjer je: p_d = obrestna mera za število dni obračuna

p = letna obrestna mera

d = število dni, za katere se računa obrestna mera

L = število dni v letu

Preračun dekurzivne obrestne mere v anticipativno po načelu ekvivalence na letnem nivoju

$$p_{anti} = \frac{100 * p_{dek}}{100 + p_{dek}}$$

Tako dobljena anticipativna obrestna mera se zaokroži na dve decimalni mesti v odstotnem zapisu.

Pri izračunu za poljubno število dni:

$$P_{anti} = \frac{L * 100 * p_{dek}}{L * 100 + p_{dek} * d}$$

$$P_{dek} = \frac{L * 100 * p_{anti}}{L * 100 + p_{anti} * d}$$

kjer je: p_{anti} = anticipativna letna obrestna mera
 p_{dek} = dekurzivna letna obrestna mera
 L = število dni v letu

Pri prehodu iz dekurzivne v anticipativno (oziroma obratno) je treba uporabiti enak način štetja časa.

NAČINI ODPLAČILA KREDITOV

Obročni način

Pri obročnem načinu odplačila kreditov je glavnica razdeljena na enake dele v celotnem obdobju vračila kredita. Pripadajoče obresti se obračunavajo za obračunsko obdobje, dogovorjeno v pogodbi, na navaden obrestni način.

$$A_i = Q + \frac{(G - (i - 1) * Q) * p * d}{100 * L} \quad \text{za } i = 1, 2, \dots, n \quad Q = \frac{G}{n}$$

kjer je: A_i = i -ta zaporedna obveznost
 Q = obrok
 G = glavnica
 p = nominalna letna obrestna mera
 d = dnevi med dvema plačiloma
 n = število obrokov
 L = število dni v letu

Anuitetni način

Periodično (običajno mesečno) obveznost, ki zapade v plačilo zadnjega dne v obdobju (meseču), določi banka na osnovi porabljenega zneska kredita, morebitnih pripisanih interkalarnih obresti, odplačilne dobe in nominalne obrestne mere, ki velja ob sklenitvi pogodbe. Obrestovalni faktor se izračuna na navaden obrestni način oziroma z upoštevanjem proporcionalne obrestne mere:

$$q_p = 1 + \frac{p}{m * 100} \quad A = G * \frac{q_p^n (q_p - 1)}{q_p^n - 1}$$

kjer je: q_p = obdobjni obrestovalni faktor
 p = letna obrestna mera
 A = postnumerandna anuiteta
 G = nezapadla glavnica
 d = dnevi med dvema plačiloma
 n = število potrebnih anuitet za poplačilo kredita
 m = število anuitet v letu

Pri določanju obveznosti po anuitetnem načinu se te vedno zaokrožijo navzgor na najmanj dve decimalni mesti, pri čemer se poračun opravi z zadnjo izravnalno anuiteto tako, da se odplačilo kredita izteče v pogodbenem roku. Obračun obresti teče natanko po dnevih in ne po predkalkulaciji, z upoštevanjem števila dni od prejšnje anuitete do danes.

Banka mora med odplačevanjem kredita poskrbeti, da izravnalna anuiteta bistveno ne presega zneska običajne, vnaprej določene anuitete.

IZRAČUN EFEKTIVNE OBRETNOSTNE MERE

Skladno s prvim odstavkom 17. člena Zakona o potrošniških kreditih (Uradni list RS, št. 70/00, 41/04 in 11/07; v nadaljevanju: ZPotK) je efektivna obrestna mera tista letna obrestna mera (diskontna stopnja), s katero se skupno kreditno breme (skupna vrednost vseh potrošnikovih plačil, ki nastanejo pri najetju in rednem odplačevanju kredita, razen stroškov iz 18. člena ZPotk) izenači s sedanjo vrednostjo odobrenega in nakazanega kreditnega zneska in se izračuna po naslednji matematični formuli:

$$\sum_{j=1}^m \frac{a_j}{\left(1 + \frac{EOM}{100}\right)^{t_j}} = \sum_{k=1}^n \frac{b_k}{\left(1 + \frac{EOM}{100}\right)^{t_k}}$$

kjer je: Σ = vsota

m = število prejetih zneskov – tranš, če se kredit porablja postopoma, drugače je $m = 1$

a_j = prejeti zneski, katerih vsota je enaka znesku kredita

t_j = dolžina intervala, izražena v letih in delih leta, med začetnim trenutkom (datumom prejete prve tranše kredita) in datumi naslednjih tranš (če so)

n = število obremenitev, ki jih tvorijo vsa odplačila kredita in skupni stroški kredita

b_k = posamezni zneski plačil

t_k = dolžina intervala, izražena v letih ali delih leta, med začetnim trenutkom (datumom prejete prve tranše kredita) in datumi posameznih odplačil oziroma posameznih plačil skupnih stroškov kredita

EOM (efektivna obrestna mera) je letni odstotek obresti, ki se lahko izračuna, če so drugi pogoji v enačbi znani iz pogodbe ali drugače

IV. DODATNA PRIPOROČILA ZA DEPOZITNO POSLOVANJE

Informativni izračun

Stranke imajo dostop do različnih informativnih izračunov na spletnih straneh in v poslovnih enotah banke. Informativni izračun za posamezen depozit prikazuje najmanj naslednje:

- višino obrestne mere;
- pri sestavljeni nominalni obrestni meri točno navedbo referenčne obrestne mere, ugotavljanje in prilagoditev njene vrednosti;
- obdobje vezave/varčevanja;
- kapitalizacijsko obdobje;
- dospelost obresti;
- štetje dni;
- način obrestovanja;
- znesek sredstev in obresti ob koncu obdobja vezave/varčevanja; pri sestavljeni nominalni obrestni meri banka izrecno opozori, da informativni izračun temelji na predpostavki, da se referenčna obrestna mera v obdobju vezave/varčevanja ne spreminja;
- stroške.

Objava splošnih pogojev poslovanja in pojasnila stranki

Vsakokrat veljavni splošni pogoji za vse vrste depozitov, ki jih ponuja banka, so javno objavljene v njenih poslovalnicah in na spletnih straneh. Banka stranki pred sklenitvijo pogodbenega razmerja pojasni tveganja, ki jih prevzema, naravo storitve in vse pogoje opravljanja bančnih storitev ter stroške, ki so povezani s tem.

Veljavnost splošnih pogojev poslovanja

Banka upošteva ob sklenitvi pogodbenega razmerja veljavne splošne pogoje poslovanja. Novi splošni pogoji poslovanja veljajo le, če se deponent z njimi strinja.

Določnost/določljivost sestavin depozitne pogodbe

Vse sestavine pogodbenega razmerja so dogovorjene s pogodbo in morebitnimi splošnimi pogoji poslovanja in se ne določajo z notranjimi akti banke. Splošni pogoji poslovanja ne vsebujejo bistvenih sestavin pogodbe (na primer obdobje vezave, višina obrestne mere).

Spreminjanje sestavin depozitne pogodbe v obdobju trajanja pogodbenega razmerja

Banka ne sme enostransko spreminjati pogodbeno dogovorjene obrestne mere in drugih sestavin depozitne pogodbe.

O vsaki poznejši spremembi, ki jo banka predlaga z jasno obrazložitvijo, mora doseči nedvoumno soglasje deponenta. Zato mora banka vsakemu posameznemu deponentu, pri katerem želi doseči spremembo depozitne pogodbe, posredovati ustrezno pisno ponudbo za spremembo in ga pozvati, da se o njej izjavi v roku, ki ne sme biti krajši od 30 dni.

Nedvoumno soglasje deponenta je doseženo, če se s ponudbo za spremembo izrecno pisno strinja.

Prenehanje depozitne pogodbe

Stranki pogodbenega razmerja lahko v pogodbi prosto določita razloge in pogoje (rednega in predčasnega) prenehanja pogodbenega razmerja. Banka pri tem upošteva načelo vestnosti in poštenja, ponudi določen (primeren) odpovedni rok, pravilno obračunava obresti po dogovorjeni obrestni meri, ponudi primerno odškodnino za škodo, ki nastane deponentu zaradi (takojšnjega) prenehanja pogodbe, če je to primerno, in vsekakor predčasno navede tudi morebitne stroške in provizije, ki bi jih stranka utrpela ob prenehanju pogodbenega razmerja.

Zakonitost poslovanja

Zakonitost poslovanja banke ne sme biti podrejena rezultatom njenega poslovanja in obvladovanju tveganj.

V. PREHODNE IN KONČNE DOLOČBE

Rok za uveljavitev teh priporočil je eno leto od dneva sprejema na Svetu Banke Slovenije (sprejeto na 377. seji Sveta BS dne 15. 7. 2008). V navedenem roku banke prilagodijo svoje poslovanje tem priporočilom, in sicer s posebnim poudarkom na prilagoditvi obstoječih in novih pogodbenih razmerij priporočilom v poglavju IV. Dodatna priporočila za depozitno poslovanje. Banka Slovenije bo po izteku enega leta pregledovala izvajanje teh priporočil v bančnem sistemu in posebno pozornost posvetila ugotavljanju utemeljenosti razlogov za morebitna odstopanja (na primer krediti po NSVS). Banka Slovenije bo natančno pregledala zagotavljanje preglednosti vsakega morebitnega odstopanja od teh priporočil, ki morajo biti natančno in jasno opredeljena v pogodbi.

Predsednik
Sveta Banke Slovenije
dr. Marko Kranjec

